

Asia: VN/18780/2023

Lausuntopyyntö valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman arviointiohjelmasta. (SOVA-lain mukainen ympäristöarviointi).

Lausunnonantajan lausunto

Onko valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman valmisteluun ja vuorovaikutuksen järjestämiseen näkemyksiä?

Liikennejärjestelmäsuunnitelman arvioinnin lähtökohtana toimii vuonna 2018 hyväksytty ensimmäinen valtakunnallinen liikennejärjestelmäsuunnitelma. Suomen on tarpeellista nyt päivittää liikennejärjestelmäsuunnitelma kokonaisuudessa, koska kansallinen ja kansainvälinen toimintaympäristö on muuttunut merkittäväällä tavalla vuoden 2018 jälkeen. Geopoliittisen tilanteen muutos, jonka seurauksena pohjoisen Suomen merkitys, yhdessä pohjoisen Ruotsin ja Norjan kanssa, on noussut aivan uudelle tasolle. Ennen kaikkea huoltovarmuuden, kuljetusten ja sotilaallisen liikkuvuuden näkökulmasta. Tämän takia Lappi alueena pitää ottaa omana alueellisenä kokonaisuutenaan tarkasteltavaksi liikennejärjestelmäsuunnitelmassa. Lapissa sijaitsevia maayhteyksiä Ruotsiin ja Norjaa on kehitettävä koko maan saavutettavuustarpeiden takia. Lapin Kauppakamarin tuoreen selvitystyön mukaan Suomen, Ruotsin ja Norjan pohjoisosien kansallisiin ja eurooppalaisiin tarpeisiin aktivoituvat investoinnit ovat yhteensä 186,9 miljardia euroa (teollisuus, matkailu, energia, merenkulku, rakentaminen), josta Suomen osuus on nyt 76 miljardia euroa. Lappi sijaitsee Arktisella alueella, joka on vahvistuvien suurvaltojen etupiiripyrkimysten toimintakenttää. Samoin Lapin metsä- ja malmivarat on suotuisan viilleän ilmansalan lisäksi huomattu ilmastonmuutoksen keskellä Euroopassa. Aktiivisuus ja kiinnostus näkyy Lapissa luonnollisesti myös kaikkien liikennemuotojen kysynnän kasvuna.

Liikennejärjestelmä on kokonaisuudessaan päivitettävä, sen visiota, tavoitetta ja toimenpiteitä on perusteltua arvioida kokonaan uudelleen ja tehtävä tarpeelliset muutokset.

Valmistelussa on huomioitava erityisesti Pohjoisen ohjelma sekä Itäisen Suomen visio. Näkökulman pitää nyt painottua uudella tavalla koko maahan.

Itä-Lappi vaatii myös, että parlamentaariseen ohjausryhmään on valittava Lapista edustajat.

Kohdistuuko voimassa olevan valtakunnalliseen liikennejärjestelmäsuunnitelman visioon tai tavoitteisiin muutostarpeita? Mikäli kyllä, millaisia muutostarpeita ja miksi? (Valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman arviointiohjelman sivut 10-11).

Liikennejärjestelmäsuunnitelman kokonaisuuden päivittämisessä pitää ottaa huomioon huoltovarmuus ja turvallisuus läpileikkaavana teemana kaikissa asiayhteyksissä.

Suunnitelman vahva kytkeytyminen MAL-kaupunkiverkoston kehittämiseen ja yhteistyöhön sekä arviointiin muuttaa suunnitelman luonteeltaan kaupunkikeskusten liikennejärjestelmien kehittämissuunnitelmaksi. Tämä näkyy nyt lausunnolla olevassa arviointiohjelmassa arvioinnin ja sen kriteeristöjen keskittymisenä kaupunkikeskusten ja niiden välillä toimivan liikenteen tarkasteluun. Suunnitelmaan valmisteltua arviointisuunnitelmaa ei voida kutsua valtakunnalliseksi, jos siitä kokonaisuudessaan jätetään maaseutualueiden liikennejärjestelmäpalveluiden arviointi pois. Suomen liikenteeseen ja saavutettavuustarpeisiin voimakkaasti vaikuttavan toimintaympäristömuutoksen vuoksi arviointiohjelmassa pitää tarkastella koko Suomen liikennejärjestelmää, hillitä tuntuvasti pelkästään MAL-kaupunkeihin keskittymistä, arvioida tarkemmin ja aktiivisemmin kansallisen ja kansainvälisen liikennejärjestelmämme rakentamis- ja rahoitusmahdollisuuksia myös EU-rahoituksen turvin. Arviointiohjelmassa on syytä tarkastella kriittisesti liikennejärjestelmäsuunnitelmaan sisällytetty kuntarahoituksen käyttö liikennejärjestelmän rakentamisen hankintayhtiöissä, sillä suurimmalla osalla maan kunnista taloustilanne on tukala.

Onko suunnitelman vaikutusarviointiin ja SOVA-lain (8.4.2005/200 Laki viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista) mukaisen ympäristöarvioinnin valmisteluun näkemyksiä?

Vaikutusten arvioinnissa täytyy ottaa huomioon paremmin koko maa ja sen alueelliset erityispiirteet, varsinkin pohjoisessa voimakkaasti etenevän ilmastonmuutoksen vaikutukset, logististen ketjujen muutostarpeista syntyneet ja liikenteeseen muodostuvat muutokset ja niiden ympäristövaikutukset, yhdenvertaisuus ja liikenteelliset sekä tietoliikenteelliset saavutettavuustarpeet mm. julkisten palveluiden osalta.

Suunnitelman vaikutusten arviointia on perusteltua toteuttaa useammin, pienempinä alueellisina kuulemiskokonaisuuksina kuin nyt neljän alueen osalta. Maakunnalliset liikennetyöryhmät ovat toimiva yhteistyörakenne. Vuoropuhelua ministeriön, keskushallinnon virastojen, alueella toimivien virastojen ja maakunnan liikennetyöryhmän sekä maakunnan liittojen kesken on hyvä jatkaa, lisätä ja kehittää.

Solatie Dina
Itä-Lapin kuntayhtymä